

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. JUULI 1928. A.

Nr. 11

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas " 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number " —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. " —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 " " 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925, 1926 ja 1927a.ä " 5.—		lutused 50senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Ja neil, kes ehitavad, olgu igal mehel mõök vööl	Lhk. 163
Omavalitsuste määrused ja järelvalve — Eugen Maddison	" 164
Vallaomavalitsuste tegevuse juhtimisest — Ipso facto	" 166
Vallaomavalitsuste ameerikaviisilise raama- tupidamise revideerimise kava — H. Avikson	" 167
Puhtkahekordse eelarveviisilise arvepida- mise eeskuju	" 169
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	" 171
Riigikohtu seletused	" 175
Küsimused ja vastused	" 176
Kuulutused	" 162

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Eduard Tedremäe hobusepass, väljaantud Raasiku vallavalitsusest 22. aprillil 1922. a. Nr. 443 all.

2) Peeter Hendriku p. Reite hobusepass, väljaantud Voltveti vallavalitsusest 22. detsembril 1920. a. Nr. 50 all.

3) Hans Heindriku p. Tint'i hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 17. veebruaril 1925. a. Nr. 15 all.

4) Liisa Eeriku hobusepass, umbes 22 a. vanune hobune kimmel-ruun.

5) Jakob Jüri poeg Tõnisson'i hobusepass, väljaantud Uue-Vändra vallavalitsusest 8. jaanuaril 1921. a. nr. 372 all.

6) August Aleksandri p. Damson'i kaks ärakaotatud hobusepassi, mis väljaantud Orajõe vallavalitsusest 1. dets. 1925 a. Nr. 73 all ja 22. dets. 1925 a. Nr. 74 all.

„Maaomavalitsuse“ Nr. 6 — 1926 a.

Vallasekretäride eksamineerimise kava

tellida soovijatele teatab talitus asjata kirjavahetuse ärahoidmiseks, et üksiknumbrite müügiks trükitud eksemplari kõik otsas on, mispärast vallasekretäride eksamineerimise kava tellida soovijatel „Maaomavalitsuse“ 1926 a. terve aastakäik tellida tuleb, milliseid veel tagavaraks on.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalistuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 270.000 krooni.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

————— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi legevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamiseks.

Eesti Maaomaval. Liidu kirjastusel on ilmunud

ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“ 1923 a. k.	Kr. — 50	„Vallaomavalitsuste ameerikavii-	
„Maaomavalitsus“ 1924 a. k.	3.—	siline raamatupidamine—vor-	
„Maaomavalitsus“ 1925 a. k.	5.—	mid, prooviläbikanded ja se-	
„Maaomavalitsus“ 1926 a. k.	5.—	letus- ja juhatuskiri	2.50
„Maaomavalitsus“ 1927 a. k.	5.—	postiga „	2.75
„Esimene Eesti omavalitsustege-		„Eesti ravitsus- ja suvituskohad“	— 75
laste kongress“	2.50	„Maaomaval.“ aastakäigud köidetult kal-	
Seesama omavalitsustele	2.—	limad: kooliköide 80 s., kalingurköide 1.25 s.,	
„ koolidele	1.50	nahkköide 1.50 s.	
„Sundnormide kogu maaomava-		Täh. 1923 ja 1924 aastakäik on kokku-	
litsuste kohta“ 15 vihku à 75 s.		köidetud.	
ehk 5 vihku 3.25 s., 10 vihku			
6.50 s., 20 vihku	13.—		

Ja neil, kes ehitavad, olgu igal mehel mõök vööl.

Ja neil, kes ehitasid, oli igal mehel mõök vööl. . .

Nii oli see peale Paabeli vangepõlvest tagasitulemist Jeruusalemma müüride ülesehitamisel juuda rahvaga Nehemia juhatusel, sest vaenlased, kes kuulsid Jeruusalemma müüride ülesehitamisest, tahtsid Jeruusalemma vastu sõjida. Nii oli see Eesti maaomavalitsustes 1917 — 1919. a. kui omariikluse ja demokraatluse vaenlased tahtsid iseseisva demokraatlise Eesti hävitada. Puhtsõjalisi ülesandeid täites oli nii paljudel omavalitsustegelastel mõök vööl. Ülesehitava ja korraldava töö juures tuli mitte vähem jõudu kulutada võidu saamiseks vaenlaste vastu.

Nüüd ei ole vaenlasi riigi piiril, et vaja oleks mõõka vööle siduda, aga et valvel vaja olla tähepanu mõõgaga, et valvata kõige pealt iseenese sammude üle teadmises, et neid pannakse tähele, et iga vähemat vääratust kasutakse kihutustööks omavalitsuste vastu, seda ei tohi unustada. Teeb üks omavalitsustegelane kõrvalekaldumise üldtunnustatud õige tee pealt, siis ei süüdistata üksi seda komistajat, siis loobitakse kive omavalitsuse mõtte ja korralduse peale, siis kirjutakse meie omavalitsusest soliid ajalehtiski jutumärkides. Kui ka kõik tollirevidendid kohtadelt tagandataks ja pokri pistetaks, kes sellest hakkab järeldusi tegema ühe asutuse ja riigiametnikkude kvaliteedi kohta! On juhtiv tegelane omavalitsuse hoone kinnitusseltsis kinnitanud, mis kinnitajale lähidal, siis ei süüdistata üksi seda kaalumata sammu astujat tegelast, vaid ühes temaga tema rühma, isegi omavalitsuste liitu ja ta sekretäri („Kaja“ nr. 109 — 1928). Miks ka mitte. Kõik see jääb ju tuhat kilomeetrit maha kõigest sellest, kus ilma ühegi põhjuseta, meie riiklist korda ja seadusi mahasalates, heast peast väljaminnakse mõnitama lausa valega, nagu sellega hakkama sai L. K. „Päevalehes“ nr. 224 — 1926. a., toonitades, et omavalitsuste „töö seisab paremal juhtumisel selles, et katsuda täita neidsamu ülesandeid, mis keskvalitsuse üksikute ministeeriumite ala.“

Muidugi sarnaste väidete likvideerimiseks puudub omaval. tegelastel võimalus.

On vaid enam kui kurb näide sellest, et isegi õigusteadlane, kes väärt on arvatud avalikku arvamist tegema, ei tea, missugused ülesanded põhiseadus juba omavalitsuste peale pani, millised kohustused on nende peale pandud terve rea seadustega maakorralduse, järeelvalve, kooli, hoolekande, tervishoiu, teede jne. alal. Teab seda ja ei oska oheldada omi väljendusi, siis sarnase teo hindamiseks on ka sõnad loodud. Kuid mitte sarnaste nähtuste pärast ei alganud käesolevaid ridu.

Tulevad süüdistused tuulest võetult, siis võib kahjatseda puhujat, võib kurvastada, kuid kui kasutakse eksisammu järelduste tegemiseks, eksisammu, mida selleks mitte üksi omaval. õgijad, vaid ka omavalitsustegelased peavad, siis on lugu palju kurvem. Ja just nende pärast — mõök vööl!

Kui sõidu- ja päevarahade arvestamisega omakasu pärast küllalt korrektselt ei toimetata, nagu omal ajal ühe maavolikogu liigete kohta kirjutati, kui läbilastakse mitteseadusepäraseid valla volikogu otsuseid, nagu neid hilja aja eest omaval. illusteerimiseks ühest maast toodi, kui ei olda kõige hingega oma üleannete juures ehk oma kätte haaratakse eriteadlase ülesanded, kui ei peeta küllaldaselt täpset arvestust, kui partei huvid, kelle häälega isik ametisse saanud, tiivu tõstavad ja üle omavalitsustegelase erapooletu valitsemise tahte neid lehvitavad, mida väga kergesti meelitab tegema meie, ammuigi kõlbmataks tunnistatud, valimisviis oma rühmapoliitikaga, kui tuleb teisi sarnaseid lubamata nähteid ilmsiks, — siis on vaja jälle sõbralikku õla peale puudutamist, siis on vaja meeldetuletust, et olete omavalitsustegelased, kelle igat liigutust tähele pannakse, kelle igat vääratust ei loeta üksi väärataja, vaid terve omavalitsuse väärsammuks, siis on vaja teada, et iga üksiku omavalitsustegelase eksisamm on surmasüüks omavalitsusele tema vastaste meelest, siis on vaja kinnitada omavalitsustegelasele seda vana tõde, et mis sa teed head ehk halba, seda teed sa omavalitsusele, siis on vaja hüüda, et neil, kes ehitavad, olgu igal mehel mõök vööl. Oma tegevust tähelepannes, oma tegevust äärmise nõudlik-

kusega kritiseerides lüüakse vaenlased tagasi, mitte enam oma-riikluse, vaid omavalitsuse vaenlased meie eneste hulgas.

Eesti esimestel maaomavalitsustegelastel, kes ehitasid, olid igal mehel mõök võöl. . . Nad ehitasid ja kaitsesid. See

eeskuju jäägu ka praegustele, praeguste vaenlaste vastu, ainult teistsuguse, vahel valusalt tundaandva mõõgaga.

Sellepärast neil, kes ehitavad, olgu igal mehel mõök võöl!

27. juunil 1928. a.

Omavalitsuste määrused ja järelevalve.

EUGEN MADDISON,

Siseministeeriumi peasekretär.

Näis, et „Riigi Teataja“ seaduse („Riigi Teataja“ nr. 115 — 1927. a., sead. nr. 92) maksmahakkamisega on vahekorrad omavalitsuste ja järelevalve asutuste vahel omavalitsuste määruste suhtes täiesti selged. Kui omal ajal vastamisi seisid seaduste ja administratiivsete korralduste väljaandmise ja väljakuulutamise ajutise korra („Riigi Teataja“ nr. 1 — 1919. a., sead. nr. 1) peatükk III (omavalitsuse korraldused) ja omavalitsustesse puutuvad seadused, omavalitsuse ajutine järelevalve seadus („Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919. a., sead. nr. 149) ühes arvatud, siis võis veel kahelda selle juures, missugused on järelevalve asutuse õigused omavalitsuste määruste suhtes (v. minu artikkel „Maaomavalitsus“ nr. 3 — 1927. a.), nüüd aga, kus seadus ise kõneleb kõige selgemat, arusaadavat keelt, ei peaks enam olema mingit alust kahtlemisele. „Riigi Teataja“ seaduse järgi teostab järelevalvet valitsusasutuste määruste, korralduste ja otsuste suhtes kohtuminister (§ 6), kuna omavalitsuste määruste suhtes siseminister (§ 7). Mis on kohtuministri ülesandeks järelevalve teostamisel valitsusasutuste määruste, korralduste ja otsuste suhtes, missugused temal sellel alal õigused ning kes lahendab kohtuministri ja valitsusasutuste vahel samal alal ettetulevaid tülisid, seda kõiki näeb ette „Riigi Teataja“ seadus. Siseminister aga, teostades järelevalvet omavalitsuste määruste suhtes, „vastavates omavalitsuse seadustes ettenähtud alustel (§ 7), kusjuures siseminister, olles kutsutud „Riigi Teataja“ seaduse põhjal valvama selle järele, nagu seda teeb kohtuminister valitsusasutuste määruste suhtes (§ 6 esimene lõige), et

määrused tuleksid selleks õigustatud asutuselt (näit volikogult, aga mitte valitsuselt), vastaksid välistele ning sisemistele tehnilistele nõuetele, neil oleks vastav seaduslik alus, s. t., et oleks volitus selleks vastava seaduse poolt, ei ole piiratud samal alal temale kuuluvates ning omavalitsusseadustes ettenähtud õigustes.

Omavalitsuse määrused jagunevad, teatavasti, kahte liiki: 1) nii nimetatud sunduslikud- või sundmäärused (обязательныя постановления) ja 2) määrused (постановления), näit. valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse („R. T.“ nr. 18/19 — 1920. a., sead. nr. 83, § 45. ettenähtud määrused. Nii ühed kui teised kuuluvad siseministri järelevalve alla ning avaldatakse „Riigi Teatajas“.

Kuidas teostab siseminister järelevalvet? Mõlemate liikide suhtes erikursis, mis ettenähtud vastavates omavalitsusseadustes (Linnaseadus, aleviseadus, omavalitsuse elluviimise seaduse lisa § 7, semstvo seadus ja omavalitsuse ajutine järelevalve seadus). Nende seaduste järgi kujuneb järelevalve kord järgmiselt: kõik linna- ja maavolikogude määrused saadetakse seitsme päeva jooksul siseministrile omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse § 4 ettenähtud korras. Kui määrus ei kuulu siseministri kinnitamisele või ei ole sundmäärus, siis on siseministril õigus kahe nädala jooksul määruse ärakirja kättesaamise päevast arvates määruse vastu administratiivkohtu korras protesti avaldada, kui ta määruses seaduse rikkumist leiab, ning selle täidesaatmist kuni kohtu otsuseni seisma panna (ibid. § 4), seismapanemisest vastavale linna- või maavalitsusele teatades

(omavalitsuse elluviimise seaduse lisa § 7, linnaseaduse § 82 ja Vene semstvo seaduse § 86). Sellest järgneb, kui siseminister ei ole seismapanemisest linna- või maavalitsusele teatanud, siis saadetakse määrus linna- või maavalitsuse poolt täide, avaldades määrusi „Riigi Teatajas“. On aga tegemist sundmäärusega, siis saadab siseminister temale esitatud sundmääruse, millega ta nõus ei ole, kahenädalisel tähtajal ühes oma märkustega volikogule tagasi uueks läbivaatamiseks. Sel korral peab sundmäärus vastuvõetama koosviibivate volinikkude kahekolmandiku häälteenamisega ja pannakse maksma, kui tema vastu ei avaldata siseministri poolt protesti omavalitsuste ajutise järelevalve seaduse § 4, s. t. eelpool kirjeldatud korras. Sundmäärused, mille vastu siseminister ei ole tõstnud protesti, (omavalitsuse järelevalve seaduse § 4 järgi, mille seismajäämisest ei ole teatanud vastavale linna- või maavalitsusele), avaldatakse linna- või maavalitsuse poolt „Riigi Teatajas“ ja kuulutatakse peale selle välja veel muul teel, mis kindlustab elanikkudele nendega tutvunemise võimaluse (Linnaseaduse § 110 ja omaval. ajutise järelevalve seaduse § 4).

Siin tuleks selgituseks tähendada, et linnaseaduses ning Vene semstvo seaduses ettenähtud kord on omavalitsuse järelevalve ajutise seadusega muudetud selles mõttes, et linnaseaduse (§§ 82 ja 110) ja semstvo seaduse (§§ 86 ja 111) järgi pani protesti tõstmine järelevalve asutuse poolt ühtlasi seisma ka protesteeritud määruse („опротестованное постановление приостанавливается исполнением до вступления его в законную силу“), mis pärast teatati ka ainult protesti tõstmisest linna- või maavalitsusele, kuna aga omavalitsuse järelevalve ajutise seaduse § 4 järgi on protesti tõstmine ja protesteeritud otsuse või määruse seismapanemine kaks iseseisvat momenti. § 4 tekst kõlab järgmiselt: „järelevalve võimaldamiseks saadetakse linnavolikogude ja maavolikogude protokollidest ärakirjad seitsme päeva jooksul peale koosoleku lõppu siseministrile, kellel õigus kahe nädala jooksul peale ärakirjade kättesaamist administratiivkohtu korras protesti avaldada otsuste vastu, kui ta neis seaduse rikkumist leiab, ja protesteeritud otsuse täidesaatmist kuni kohtu otsuseni seisma panna“. Sellest järgneb, et siseministri protest ei pane veel protesteeritud otsuse või määruse seisma,

vaid et ta peab selle kohta vastava otsuse tegema ning sellest teatama vastavale linna- või maavalitsusele. Ei ole ta seda teinud, on linna- või maavalitsus õigustatud otsuse või määruse täide saatma, olgugi et siseminister on administratiivkohtu korras protestiga esinenud.

Mis puutub alevivalitsuste määrustesse — siis teostab järelevalvet alevivolikogude määruste suhtes siseminister mitte isiklikult, vaid maavalitsuste kaudu (omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse § 3). Järelevalve alevivolikogu harilikkude määruste suhtes teostatakse samas korras, nagu järelevalve linna- ja maavolikogude määruste suhtes ainult selle vahega, et järelevalvet teostab maavalitsus (omaval. ajut. järelev. sead. § 8). Järelevalve alevivolikogude sundmääruste suhtes on palju keerulisem. Alevivolikogude sundmäärused kuuluvad maavalitsuse kinnitamisele (aleviseaduse § 64). Maavalitsuse poolt kinnitatud sundmäärus saadetakse ärakirjades: vastavale alevivalitsusele ja siseministrile omavalitsuse ajutises järelevalve seaduses ettenähtud tähtajal (7 päeva jooksul). Siseministril on õigus kahe nädala jooksul sundmääruse vastu protesti tõsta ning selle täidesaatmist seisma panna, oma otsusest maavalitsusele teatades (aleviseaduse § 65 ja semstvo seaduse § 86). Täitmisele pööratud sundmäärus, (s. t. kui täidesaatmine ei ole siseministri poolt seisma pandud) avaldatakse maavalitsuse poolt „Riigi Teatajas“ ja peale selle kuulutatakse välja alevivalitsuse poolt veel muul teel, mis kindlustab elanikkudele nendega tutvunemise võimaluse (aleviseaduse § 65, omaval. ajut. järelev. sead. § 4).

Nii oleks järelevalve teostamise kord omavalitsuste määruste suhtes maksvate seaduste järgi, kuid, nähtavasti, asuvad omavalitsused alles endise korra mõju all teisel seisukohal. Minu teada on üks meie maavalitsustest pööranud kaebusega Riigi kohtu poole selle tõttu, et siseminister on temale saadetud määruse ärakirja märkinud „kausta“, leides, et siseminister oleks pidanud selle, kui ta ei protesteeris, kohtuministrile avaldamiseks saatma, s. t. täitmisele pöörama. Nagu eelpool toodud seadused tõendavad, teatab järelevalve asutus, käesoleval juhtumusel siseminister, ainult sellest, et ta on määruse või otsuse vastu administratiivkohtu korras protesti tõstnud ning selle täidesaatmist kuni kohtu otsuseni seisma pannud. Ei ole siseminister kahe nädala jooksul

arvates protokollil ära kirja kättesaamise päevast seda teinud, saadab omavalitsus määruse täide, avaldades selle „Riigi Teatajas“, s. t. saates selle „Riigi Teatajale“ (mitte kohtuministrile) märkusega, et sise-

minister ei ole seaduses ettenähtud tähtajal maavalitsusele teatanud määruse vastu protesti tõstmisest ning selle täidesaatmise seismapanemisest.

Vallaomavalitsuste tegevuse juhtimisest.

I p s o f a c t o.

„Päevalehes“ 12 maist s. a. nr. 128. leidub märkus omavalitsuste järelevalvekohta Petserimaal. Artiklis Siseministeeriumi poolt korraldatud vallavalitsuste revideerimisest öeldakse muu seas: „Neid, vallasekretäre, peaks juhtima maavalitsus.“ Vallasekretäride juhtimise puudumisest on ilmsiks tulnud mitmesugused puudused ja seadusvastased toimingud.

Need andmed võivad ajakirjandusele antud olla ainult Siseministeeriumi ametkonnast. Kui ministeeriumi arvamist jagab vallasekretäride juhtimise vajaduse kohta, siis tuleb see seisukoht kinninaelutada.

Möödamannes vormilisest mitte täpsusest, sekretäridele juhatare andmisest, sest juhatare saaks maavalitsus sekretäridele anda ikka ametlikult ja vallavalitsuse kaudu, mitte kuidagi nurgatagant, oleks maavalitsuse üle rahuldamatuse avaldamine vastolus ministeeriumi senise seisukohaga, kus ta on propageerinud igal võimalikul juhusel hoopis teistsugust põhimõtet. Ühes teises maakonnas asuva vallavalitsuse revideerimisel Siseministeerium oma revideerimise protokollis teeb etteheiteid maavalitsusele, et viimane olla pööranud vallavalitsuse poole „ettekiritustega“. See ministeeriumi seisukoht lubab järeldada, et maavalitsus ei tohigi teha vallavalitsustele sundusliku iseloomuga korraldusi, kuigi seda lubab üldkuberm. sead. § 152.

Mis puutub juhtimisse üldse, siis selle kohta on ministeerium teinud ühele maavalitsusele hoiatavaid märkusi ja teatanud ametlikus kirjas, et „maakonnavalitsuse ülesandeks on ainult vallavalitsuse tegevuse seaduslikkuse järele valvamine, mitte aga nende tegevuse juhtimine ega korraldamine“. Sedasama on ministeerium teatanud ühes teises kirjas, samale maavalitsusele, mis määratud teatamiseks vallavalitsustele. Peale sarnase seletuse võib konstateerida, et mõõdetakse kahesu-

guse mõõdupuuga. Igatahes huvitav, kuid ühtlasi kurb tõsiasi. Kui üks maavalitsus annab juhatare vallavalitsustele, siis on see hukkamõistetav, jätab aga teine maavalitsus juhatare andmata, siis on see kuritegu, mis väärrib avalikkuse ette toomist.

Vallad saavad maavalitsuste instrueerimise vajadusest väga hästi aru ja on sellest osanud lugupidada. Nii enne, kui ka nüüd. Kui praegu vallaomavalitsustes higitakse hra Looritsa „kerge“ raamatupidamise viisi kallal ja abi otsitakse maaomavalitsuse, siis muidugi ei tohi nad seda anda Siseministeeriumi paragrahvide järele, sest sarnast seal ei ole. On omavalitsusi, kes ministeeriumi hoiatuskirju juhatare andmise asjus arvesse on võtnud ja keelduvad juhatare andmisest — sekretäride hirmsaks piinaks.

Milline on nüüd maavalitsuste seisukoht selles asjas ja kuidas talitada tulevikus? Kui ka seaduse paragrahvi ei ole, mis juhtimise maavalitsuse kohuseks teeks, siiski ei oleks põhjust seda keelata. Maavalitsused on seni juhtinud ja ühtlustanud vallaomavalitsuste tegevust, viimast isegi Maaomavalitsuste Liidu kaudu üle kogu maa, ning teevad seda edasi. Maavalitsused on teadlikud oma tegevuses ja neil on kohusetunnet riigi ja ühiskonna vastu, et seda tegevust jätkata, sest soodne pind selleks on olemas sisemise kontakti tõttu valla- ja maavalitsuste vahel. Sellast ei ole aga Siseministeeriumi ja vallaomavalitsuste vahel. Kui maavalitsused oleks jäänud ainult seadusliku järelevalve teostajaiks, juhatare andmises aga ükskõikseks pealtvaatajaiks, — oleks olnud vallavalitsuste tegevus kirju, nagu Joosepi kuub. Vaadatud maavalitsustelt vallavalitsustele antud rohkearvulisi ringkirju, missugused suuremas osas sisaldavad juhatare korraldikuks asjaajamiseks ja seaduste käsitamiseks, — siis otsustatagu, milline tähtsus on sel asjaolul vallavalitsuste tegevuse arenemisel.

Vallaomavalitsuste ameerikaviisilise raamatupidamise revideerimise kava.

H. AVIKSON.

Seletussõna.

Revideerimine iseenesest on tõsine ja tähtis töö. Et revideerimine ainult kombetaitmiseks ei jääks, tuleb osata revideerida. See oskus ei tule iseenesest. Eriti nõuab raamatupidamise revideerimine, kui seda täies ulatuses tahetakse teha, raamatupidamise tundmist ja käsil oleva viisi kohta vajalikku ülevaadet. Igal raamatupidamisviisil on oma iseäraldused, eriti arvestamise käigus. Neid peab revident tundma, kui ta asjast üle olles revideerida tahab.

Et meie vallaomavalitsused kunagi uhkustada ei ole võinud asjatundlikkude revidentide suure hulgaga, ei saa näpunäited selles asjas üleaarused olla. Ka asjatundja revidendi tööd kergendab asjaolu, kui temal üldjoontes revideerimise kava ees on, sest siis pole vaja temal enesel seda väljamõtlemata ning kokkuseadma hakata. Temal jääks vast teed leida teatud nähtuse põhjalikuks selgitamiseks, kus midagi mitte korras olevat on leitud, sest selleks enam kava ette anda ei saa, kuna ettetulevad vead või kõrvalekaldumised sedavõrd erinevad olla võivad.

Kuna minu poolt kokkuseatud ja aprillist maksimakkanud vallaomavalitsuste ameerikaviisiline raamatupidamine suurel määral uuendusi sisaldab, mis revisjoni-komisjoni liikmetele, kes senise viisiga harjunud, raskesti võib tekitada, tahan nende töö kergendamiseks siin kohal anda revideerimise kava selle viisi kohta.

Enne kava toomist veel mõned üldmärkused revideerimise kohta.

Revideerimine võib olla kahesuguse ootarbega: üldist seisukorda kindlaks teha ehk üksikasjaline kontrollimine ette võtta. Esimene mahub muidugi ka viimasesse.

Üldise seisukorra kindlaks tegemine on teostatav kiirelt, lühikese ajaga, kuna teine mitmepäevast tööd aasta kohta nõuab. Esimest toimetakse ka harilikult ootamata, etteteatamata, muidugi ajal, millal vallavanem ja seksretär kohal. Sarnasel revideerimisel tehakse kindlaks, kas raamatud on à jour, s. o. päevapealt peetud, kas kassa seisukord on kassa saldogaga, samuti muud varad vastavate raamatutega kooskõlas. Üksikasjaline revideerimine nõuab igakülgset asjasse tungimist ja just sellise

revideerimise jaoks on järgnev kava ettenähtud.

Iga revideerimine osutub asjatuks tööks, kui revideerimise käik ja tagajärjed ei saa tarviliselt protokolleeritud. Ka siis, kui midagi reast väljasolevat ei leitud, tuleb protokolleerida, milles just seisus käesoleva koosoleku töö, mis just, mis ajast mis ajani läbivaadati ja millised tulemused sellel tööl olid, et vähemalt komisjonil enesel edaspidiseks ülevaade oleks, mis revideerimise alal äratehtud. Leiab komisjon aga ebatäpsusi, vigu, vahelejätmissi, kuritahtlisi tehinguid, siis tuleb peale eespool öeldu, üksikasjaliselt protokollis üleslugeeda kõik ebatäpsused, vead ja vahelejätmissed, s. o. missuguses raamatus, millisest kuupäevast, mitmes operatsioon, missugune viga nimelt, missugune summa — missuguse asemel, mis puudub nimelt j. n. e. Kuritahtliste tehingute juures üksikasjaline seisukorra kirjeldus põhjustega, mis kuritahtlust tõendab. Vigade suurus tuleb igal juhul ära näidata. Samuti peavad revisjoni-komisjoni soovid vallavalitsusele ja ettepanekud volikogule protokolleeritud olema.

Mis üksikasjalise revideerimise läbiviimisesse puutub, siis töö suuruse poolest on ta läbiviidav mitmekordse revideerimisega. Töö jaotus oleneb täiesti revisjoni-komisjonist. Kui käiakse korralikult iga kuu ehk paari järele koos, on ju loomulik, et vaadatakse läbi kõik möödunud kuu ehk kuude töö, on koosolekutel pikem vaheaeg olnud ja kõigi raamatute läbivaatamine korraga võimata, võetakse revideerimiseks ühel korral ühed, teisel korral teised raamatud, ühel korral üks, teisel korral teine ala.

Revideerimise kava.

1. Üldkord.

a) Kas on vallavalitsuse raamatupidamiseks tarvitataivate raamatute nimekiri olemas;

b) Kas raamatud hoitakse tarviliselt kindlas kohas ja korras;

c) Kas on kassasissetulekute kviitungide raamatute tellimine protokolleeritud ja nende, täis, pooleli ehk tühjade kviitungide raamatute, hulk protokollis ja trükikoja arvega kooskõlas;

d) Kas on raamatute ja kviitungi raamatute leheküljed nummerdatud ja viimasel leheküljel vastavalt tõestatud;

e) Kas on raamatud selgelt ja puhtalt peetud ning juhtunud vigade punasega parandused sekretäri allkirjaga tõestatud.

2. Dokumendid.

a) Kas on dokumendid eraldatud kolme iseseisvasse gruppi: kassa sissetuleku dokumendid, kassa väljamineku dok. ja memoriaal dokumendid ning kas viimased kaks on erikaustikutesse korralikult kinni õmmeldud;

b) Kas on kassa sissetuleku kviitungi kontsadel rahasaamise kuupäev, maksja nimi ja üksikasjaline ülesloetus, missuguseid makse, milliseid viivitusprotsente ja kui palju nimelt maksetud on;

c) Kas on kviit. kontsad varustatud vallavanema allkirjaga;

d) Kas on sissetul. kviit. konts varustatud maksja allkirjaga, kui on maksetud summa, mille suurus eritõendusega tõestamata (anetus, eraisiku edasiantav summa);

e) Kas on kassa kviitungi kontsal rahasaamise kuupäev kooskõlas posti rahasaamise raamatus sellesama summa postitempli kuupäevaga;

g) Kas on hoiusummade arvelt vallavalitsusele väljavõetud summad, võrreldes tshekkide kontsade ehk volikirjade ärakirjadega, selle sama ehk lähema päevaga kassa sissetuleku dokumendis äramärgitud;

h) Kas on valla jooksvale arvele sissemaksu teatekirjadel hoiusummade sissekandmine märgitud selle saamise päevaga E. Panga osakonna arvetes ehk protsendi kandmise alla arvamise päevaga teistes pankades;

i) Kas on isiklikult maavalitsusest toodud summade tõendusdokumentidel rahasaamise kuupäev lähedases kooskõlas volituse andmise päeva ehk sõidu- ja päevarahade arves näidatud linnaskäimise päevaga;

j) Kas on kassa väljamineku dokumendid kõigi tarviliste andmetega varustatud, s. o. kas on öeldud, kellelt arve ehk kviitung on ja kellele, mis eest nimelt raha maksetud, ostetud asjade hulka ehk kaalu äratähendades, palju maksetud, raha saaja ja maksja allkirjad ning kas dokument õieti tempel-maksetud;

k) Kas on dokument, mille järele mingisuguse töö ehk kauba eest maksetud, selle ehk nende tõendustega varustatud, kes töö ehk ostetud asja vastu võttis ehk võtsid;

l) Kui töö lepingu põhjal tehtud, kas töö eest lõpu arve maksmise dokument kooskõlas on lepingu tingimistega;

m) Kas on palga-, abiraha- ja volinikkude päevarahalehed rahasaajate allkirjadega ja raha lõpul'ku väljamaksmise päevaga varustatud;

n) Kas on sõidu- ja päevarahade väljamaksmise arves öeldud, kes sõitis, kelle korraldusel ehk missuguse otsuse kohaselt, mis otstarbel, kust kuhu, millal väljasõitis (kuupäev ja kella aeg), millal tagasi jõudis (kuupäev ja kella aeg) kuidas sõitis (raudteel, laevaga, posthobusega), mitmendas klassis, sõidu üksikhinnad ja kogusummad, kui vooimeest ehk autot tarvitatud, siis missuguste raskuste veoks nimelt ehk mis otstarbel ja kust kuhu; kas maksetud päevarahad määrad ja sõidu klassid kooskõlas vallavolikogu otsustega, kas päevade hulk õieti väljaarvatud ja arves näidatud tee pikkus tegeliku pikkusega;

o) Kas on dokumendis näidatud kulu tegemiseks vajadust olnud;

p) Kas on tehtud kulu eelarves ettenähtud ja maksvate määradega kooskõlas;

r) Kas on dokumendis näidatud ostuhind turuhindadega kooskõlas;

s) Kas on väljamaksetud palgad, muude tasude ja abirahade summad kooskõlas volikogu viimaste otsustega;

t) Kas sünnib lepingute põhjal summade väljamaksmine kooskõlas lepinguga;

u) Kas sünnib palkade ja abirahade väljamaksmine volikogu poolt määratud tähtaegadel;

v) Kas saadab vallavalitsus riigi ja maavalitsuste heaks sissevõetud maksud seadustes ja määrustes ettenähtud tähtaegadel korralikult edasi;

ä) Kas õiendab vallavalitsus oma kohustused muudel aladel, nagu tulekinnituse maks, laenude ja nende protsentide tasumine, tähtaegadeks;

ö) Kas sünnib materjalide väljaandmine tagavaradest dokumentide vastu ja kas näitavad viimased selgesti ära, mis nimelt, millal, kuhu ja mis otstarbeks on väljaantud;

õ) Kas on ümbertöötamiseks antud materjali äratarvitamise üle aruanne ehk akt

kokkuseatud, saadud väärtuse ja selle hinna äramääramisega, äratarvitatud materjali maha- ja saadud väärtuse sissekirjutamise võimaldamiseks;

ü) Kas dokumentidel raamatutega sidumise märkused selgelt tehtud, s. o., kas on kassasissetuleku dokumentidel näidatud

kassa sissetuleku raamatu operat. järjenummer, kassa väljamineku dokumentidel kassa väljamineku raamatu oper. järjenummer ja memoriaal-dokumentidel shurnaalpearaamatu oper. järjenummer.

Järgneb.

Puhtkahekordse eelarveviisilise arvepidamise eeskju.

Toimetus on ruumi annud pikale artiklile, mis ülistab puhtkahekordse eelarveviisilise arvepidamise eeskju. See artikkel lõppes õndsas lootusega, et see uus eeskju vallasekretäridele omajagu kergitust toob. Tahaks loota, et toimetus ruumi ei keela mõnele reale selle kohta, kuidas ja miks see eeskju vallasekretäridele „kergitust“ toob. Sellega ei ole nende ridade kirjutajal sugugi tahtmist seda eeskju terves ulatuses arvustama hakata, seda tööd targemate teha jättes ehk ajani, millal tegelik töö midagi veel avalikuks toob.

Kuidas see kiidetud eeskju sekretäre kergitada võib, kergitada kohtadelt, seda tõendab „Postimees“ 10. juunist s. a. nr. 154. Selles numbris toodud artikkel „Vallavalitsuste revideerimine Tartumaal“ loeb üles 7 vallavalitsust, kus administr. osakonna juhataja revideerimas käinud, kuid siis, juuni algul, ei olnud üheski neist seitsmest vallast uue raamatupidamise korra juurde üle mindud. Enam kui kahe kuu jooksul ei ole veel raamatuid avatudki!

Ühest teisest maakonnast kuuldu peaaegu seda sama: suurel hulgal valdadel raamatud avamata selle „kerge“ viisi järele.

Kui siia juurde arvata ajalehtedes sagedasti ilmunud kuulutused, kus otsitakse raamatupidamises vilunud abilist, siis peab tunnistama, et tahetakse ikka seda „kerget“ tööd ärateha, kuigi kuludega. Aga ka need kulud ja vilunud abid ei aita, sest sarnast eeskju nähakse esimest korda.

„Vallavalitsuste arvepidamise“ autor ütleb küll omas saatesõnas (lehek. 8), et ükski meetod ja viis ei esilda kindlakskujunenud vorme, milliseid võiks muutmataki kasutada, ja tema viisi kohta võetud seisukoht, „vajab õppimist ja tas puudub süsteemi puhtus“, ei tõestada midagi, sest iga viis vajada tundmaõppimist, kuid siiski. Esimene kokku-

põrge neil, kes raamatuid on pidanud, kelle kahekordse raamatupidamise põhimõtted selged, on just eeskju süsteemi põhimõtete vastolus tuntud põhimõtetega.

Olgu süsteem ehk meetod mis tahte sugune, või need neli, mida autor ise üles loeb (lehek. 8), kuid kõik on rajatud ühele ja samale põhimõttele: pearaamat saab oma andmed ikka ja alati põhiraamatutest, ükskõik mis nimelised nad on, ja mitte kuskiltki mujalt, ja kõik, mis päevaraamatutes on, peab pearaamatusse minema. Eeskju seda kahekordse raamatupidamise alust ei tunnista. Arvepidamise korra § 28 ütleb, et pearaamatu kassa arvele ja eelarveliste tulude arvele kantakse „kasutades maksude raamatu ja eelarveliste tulude raamatu kuukokkuvõtteid“. Eelarveliste kulude kohta öeldakse samuti: „kasutades eelarveliste kulude raamatu kuukokkuvõtteid“ ja edasi „kasutades vastavate maksuraamatute kuu kokkuvõtteid“. Arveraamatute jaotuse juures (lehek. 55) ei ole eelarvelised raamatud põhiraamatute hulka võetud, ega saagi seal, praegusel kujul olla. Maksuraamatud on autor otse abiraamatute hulka arvanud. Tähendab, see uus leidis annab abiraamatutest andmed pearaamatusse. Seda müdugi tekstis. Arvepidamise skeem (lehek. 68) näitab aga, nagu parandatud Itaalia viisi juures kunagi, et pearaamat saab andmed kassaraamatust ja memoriaalist, s. o. ei ole arvepidamise korra ja tegeliku läbikannetega sugugi kooskõlas. Kumma järele siin siis öieti talitada? Õige skeem selle viisile tuleb koguni teistsugune, risti ja püsti nooltega.

Veel kaugemale, ennekuulmatusse sattume arvepidamise korra § 28 viimase lõikega. Eespool toodust mäletame, et § 28 esimesed lõiked käsevad kuu jooksul sissetulnud ehk väljaläinud üheliigilised summad kogusummas pearaamatusse kanda. Viimane

lõige aga ütleb: „Muud rahalised ja kõik memoriaalsed operatsioonid kantakse pearaamatu vastavatele eriarvetele kassaraamatust ja memoriaalist üksikult, iga operatsioon oma järjenumbril“. Tähen­dab, ühed summad üksikult, teised kogusummas.

Millises meetodis sarnane kord valitseb? Muidugi ainult meie eeskujus. Muidu on iga meetodil või viisil oma kindel kord. Ja õieti sellest need mitmesugused meetodid tekkinud ongi, kas kanname päeva­raamatust summad ükshaaval pearaamatusse ehk päevaste või kuude kogusummades, ehk millisest ükshaaval, millisest kogusummas. Seda võib ka „Vallaomaval. arvepid.“ autori enesegi saatesõnast (lehek. 8) välja lugeda. Need vanad raamatupid. viiside loomise põhimõtted on nüüd purustatud, ja antud meile kergituseks Itaalia ja Saksa meetodite segu.

Kas siis sarnane revolutsioon ei pane raamatupidajaid ümberõppima, kui kahekordse raamatupidamise ja nende viiside alused on troonilt tõugatud?!

Kas ei oleks siis palju lühemalt saadud, kui oleks võetud puht Saksa viis, või parandatud Saksa viis?

Terves ilmas püsinud kahekordse raamatupidamise põhimõtete mahatallamine uue „eeskujuliku“ viisi leidmiseks pole üksi põhimõtte küsimus, vaid ka tegeliku töö küsimus. Ja selles see häda ongi. Põhi­mõtteta põhimõtted ei luba raamatuid pidada nii, nagu seda nõuab pisemgi korra nõue ja raamatupidaja huvi. Selleks kohe tõendus. Kõik raamatud, mis üksteiselt ardeid saavad, peavad üksteisega seotud olema. Iga sissekande juures peab vastav märk olema, mis näitab, kust sissekanne võetud ehk kuhu edasikantud. Ilma selleta ei saa revideerida, ilma nende märkusteta päevaraamatutes, kassar. ja memoriaalis ei saa töö järge näha. See nõue on läbi­viidud kõigi normaal viiside juures. Aga vaadake eeskujul! Lehek. 68 ja 69 pearaamatu kassa arve teine lahter tahab küll kassar. või memoriaal järjenumbrit endas näha, aga peale saldo „Mr. 1“ pole neil lehekülgedel mingit sidemärki, mingit juhet, kust nende summad võetud. Järgmistel lehek. on, aga lehek. 75, osalt on, osalt mitte. On see lubatav? Korralikus töös mitte. Siin ei saa aga teisiti. See on põhimõtete mahasalgamise otsekohene tagajärg. Et memoriaalis lahtrit pole pearaamatu lehekülje äramärgimiseks, mis andmete laialikandmise kontrollimiseks nii tähtis, tõendab ainult praktilise töö hüvede

tundmatust. Ka abiraamatute lehek. on memoriaalis märkimata. Need märged on nii sama hädatarvilised. Kassaraamat selles suhtes on nii sama õnnetu, kuigi omapäraselt. Siin on sissetuleku poolel pearaamatu ja maksuraamatute sidumiseks ühine lahter, väljam. poolel abiraam. sidumine puudub täiesti.

Iseäraldused, uudsused, mis senised põhi­mõtted salgab, iga pool. Võtke või kassa­raamatute kokkuvõtte üle lõpetamise joone vahele jättes mitut arvu. Nii sama arva­takse memoriaalis lõpetamise joontega allakriipsutatud summad järgnevatele juurde.

Et eeskujul järele raamatuid üldse avatud ei ole, oleneb suurel määral esimesest sisse­kandest memoriaalis. Ei saa sellest lihtsalt aru need, kes kodukasvanud raamatupida­jad. Ja seda saldodega avamise ning oma­pärase viisi pärast. Saldodega avamine on üldse Itaalia, Saksa ja Prantsuse meetodi juures üks raskematest, kuid kui aktiiva ja passiva saldod kogusummat ei anna, nagu eeskujus, siis ei ole algajal tõesti midagi peale hakata ja ei saagi teist seisukorda olla, kui — raamatud on avamata. Selle omatmoodi avamise tingib nähtavasti see muistne memoriaali pidamise viis, et iga summa kirjutakse kaks korda, debetisse ja kreditsse, mis mitte üksi asjata ja otstarbeta töö ei ole, vaid harjunud raamatupidajat tingimata sunnib eksima, seda enam, et summad on toodud kõrgemal teksti, arvete nimetuse järele. Mujal eeskujul raamatutes ei panda ka teksti nii kõlkuma kui memoriaalis. Raamatupid. ei saa aga ühtki erandit olla.

Niisamasugune raskus kui memoriaali ava­misega, on ka pearaamatu esimese arve, kassa arve, avamisega. Pearaamat peetakse muidu ilma tekstita, kassa arve (lehek. 68) algab aga mingisuguse keerdülesandega, mida vaevalt lahendada osatakse. Ja milleks see? Selle kasu? Tekstita pearaamat ei anna ju mingisuguseid üksikandmeid. See ei ole tema ülesanne. Sellel keerdülesandega pearaamatu avamisel võib ainult üks üles­anne olla — sekretäre kohalt kergitada.

Jõudes tulemuseni, et kerge arvepidamise eeskujul täiesti eitab kahekordse raamatupidamise meetodite põhimõtteid, on konstruktsioonilt midagi muud kui kahekordne raamatupidamine, on selge, et seda erakorralist leidust tuleb õppima hakata ka raamatupidajatel. Aga kust? Arvepidamise kord 14. leheküljel (lehek. 55—68) ütleb ainult, et nii ja nii tuleb teha. Aga mis­pärast nii, seda ei öelda. Saab siis mõni raamatupid. hakkama, kui tal põhimõtted

selged pole, kui ta ainult prooviläbikannet otsima peab? Muidugi mitte. Seletus, õppe- raamat, sellele põhimõtetele meetodile oleks hädavajaline olnud. Seda ei ole antud. Selle asemel on 53 lehekülge pühendatud teiste kavade mahategemisele. Milleks seda vaja oli? Kas üldse sünnis on ametlikes väljaandes seda teha, seal hulgas ka kava kohta, mis samal ajal väljaanti ja tarvita- misele määrati? ¹⁾

Kuid ka sellega, mis seadusepärane, ei saa alati leppida.

Eelarveviisiline on see arvepida- mine. Eelarve kantakse põhiraamatutest läbi. Arvepid. korra § 34 käseb eela- rve- liste tulude arve debeti poolele kanda en- diste eelarvete järgi saada jäänud tulud, käesoleva aasta eelarve tulud, tagasi- makstud ja üle eelarve saadud tulud.

Kui me võtame ükskõik millise arve, mida eelarve otse ei mõjuta, siis näeme, et iga arve debeti pool näitab kogusummas kas

¹⁾ Tä h. Arusaamatuse õienduseks tuleb tähen- dada, et Siseministeeriumi väljaanne ei puuduta tänava E. M. Liidu poolt väljaantud ameerika- viisilist raamatupidamist, vaid endist, 1925. a. kokku- seatud kava. Ta ei saagi seda teha, sest ameerika- viisil. kava seati kokku ajal, millal „Vallaomavalit- suste arvepidamine“ juba trükkis oli. Kui vaadata E. M. L. trükitud kava, siis on ka selge, et sisuli- selt ei saa arvustus sellesse kuuluda.

Toimetus.

raha sissetulekut, varanduse sissetulekut, edasiantud maksu kogusummat. Mida näi- tab aga eelarveliste tulude arve debeti pool, kui seal on eelarve + tagasimakstud tulu + üle eelarve saadud tulud? Kokku? Seda- sama kui 1 lehm + 2 sülda puud + 4 naela seeni. Sarnaseid tulemusi pole aga kellelgi vaja. Seesama maksab ka eelarveliste kulude arve kohta.

Raamatupidamine ei ole jõu töö. Seda tuleb mõistusega teha. Kui mõistus aga sarnaste absurd kokkuvõtete vastu pörkab, siis peab midagi korrast ära olema. Kor- rast ära aga on see, et eeskujuga on eel- arveviisiline. See viis annab sekre- tärile „kergituseks“ palju üleearust, asjatut ja keerulist tööd, et absurd tulemusi saada.

Üksikküsimustest ja abiraamatute näide- test oleks ka mõndagi puudutada, kuid mõnest reast on leheküljed kasvanud. Peab sedakorda lõpetama.

Kui Siseministeerium ka puhtsüdamliselt lootis arvepidamise eeskujuga vallasekre- tärile kergitust tuua, siis on see seletatav „oma lapsega“, mis ikka ilus ja armas. Sekretäre, kes raamatupid. on õppinud ja seda tunnevad, samuti ka selle mittetund- jaid, võib see eeskujuga ainult koha pealt lahti kergitada, sest see viis on sedavõrd isemeelne, omapärane ja raske.

Üks neist, kes om pandu orjama.

Eesti Maaomaval. Liidu ja omaval. tegevusest.

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 15 juunil.

Päevakorras 15 punkti. Neist oleks ni- metada:

Avalikkude õppeasutuste õppe- jõudude tasude seaduse

ümbertöötamiseks soovib Haridusministeerium ettepanekuid. Arvesse võttes seda, et maavalitsuste seisukohad selles asjus veel kätte saadud pole ja et haridusosa- kondade juhatajate nõupidamisel Haridus- ministeeriumis selle seaduse kohta põhi- mõttelised seisukohad võeti, mida Liidu nõu- kogu sanktsioneerida võib, otsustas juhatus küsimuse Liidu nõukogu lähema koosoleku päevakorda võtta.

Kassa korra kohta riigi tulude

alal
(R. T. nr. 11 — 1928) Saaremaa Maaval. ettepanekul seisukohta võttes ja leides selle § 8 teises lõikes ettenähtud töö vallavalit- susteale täiesti üleearuse olema, otsustati Rahaministrile märgukiri saata selle paragr. teise lõike kustutamiseks.

Saaremaa vallasekretärile täi- enduskursuste toetuseks määrati Saaremaa maavalitsusele 250 krooni.

Liidu nõukogu koosolek
lükati Saaremaa Maaval. ettepanekul 29 juuli peale Kuresaares edasi, millisel päe- val Kuresaares mälestussamba avamine vabadussõjas langenud saarlastele. Koos-

olek kestab 30. juulil ja tarbekorral 31. juulil edasi. Koosoleku päevakord seati kokku.

Kinnisvarahindamise juhatuskirja § 29.

tõlgitsemise asjus Saaremaa Maaval. esimehe ettepanekul otsustati Kinnisvarade hindamise Saaremaa maakonna Komitee ettepanekut 7. juunist nr. 28. all toetada.

Lasteta isikute maksuseaduse eelnõu väljatöötamine, mis Liidu poolt alatud, otsustakse lõpetada, sest Tõutervise Seltsi poolt on selles asjus juba eelnõu V. V. esitatud.

Vabadussõjas langenud saarlaste mälestussambale

Liidu nõukogu koosoleku puhul otsustakse kõigi maavalitsuste ja valdade nimel elavatest lilledest pärg Liidu pool panna.

Perekonna seisu ameti markide trükkimiseks on vallasekretäride poolt soovi avaldatud. Markide tarvitamise puhul kaoks ära tülikas kviitungite kirjutamine. Põhimõtteliselt ettepanekut toetades, otsustakse vastav joonistuse kavand tellida ja Riigitrükikojaga markide trükkimise asjus läbirääkida.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 29. ja 30. juulil

Kuresaares.

Päevakord:

1. Koosoleku avamine ja juhatus valimine,
2. Õppejõudude tasuseaduse muutmise põhimõtted — ref. E. Rosenberg,
3. Sundusliku tulevastu kinnitamise seaduse parandatud eelnõu — komisjoni ettepanek,
4. Omavalitsuste kompetentsi kava — ref. J. Sõnajalg,
5. Maavalitsuste asjaajamise ühtlustamise kava lõpu redaktsioonis vastuvõtmine — komisjonide ettepanekud,
6. Politsei ühendamise aj. seaduse (R. T. nr. 68 — 1924. a.), politseiasutuste kujundamise määrus (R. T. nr. 177/178 — 1925) ja omavalitsused — ref. R. Kuris.
7. Koosolekuni päevakorda tõusvad küsimused.

Märgukiri vallavalitsuste töö vähendamiseks.

E. Maaomaval. Liidu juhatus saatis 22. juunil oma 15. juuni otsuse põhjal Rahaministrile järgmise märgukirja:

„Riigi Teatajas“ nr. 11 — 1928. a. välja kuulutatud määrus kassa korra kohta riigi tulude alal paneb oma § 8 teise lõikega, mis nõuab, et omavalitsused lisavad sissemaksuavaldustele ehk kaaskirjadele juurde nimestikud, kus sissemaksetavad summad oleksid jaotatud üksikute maksjate järele, suure töö vallavalitsuste peale, sest riigimaksu maksjaid on valdades tuhandeid, kes pealegi kahel tähtajal aastas makse maksavad. Iga maksumaksja kakskorda nimekirja võtmine sünnitab ühe valla kohta juba suure töö, kõigi valdade kohta töö, mis tuleb arvata 30.000 krooni peale. Mitte üksi seda, et asjaajamise lihtsustamise ajajärgul töö suurenemine vähe vastuvõetav tahab olla, kuid sellel uuel töö, mida vallavalitsused algul täh. määruse põhjal tegema peavad, ei näi mingit otstarbet olema: Eesti Panga osakondadel neid nimekirju tarvis ei ole, ei saa nende järele vajadust olla ka Riigikassal, sest viimane ei pea arvet iga maksja üle, ega pole temal tähtis teada, missugune isik kui palju võlgneb, vaid palju Riigikassal üldse ja missugusest omavalitsusüksusest makse saada on, mille tulemuse kättesaamist võimaldab kord, mis enne 9. veebr. määrust maksis.

Seda arvesse võttes palub Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus Teid, härra Minister, vallavalitsuste asjata suurest tööst vabastamiseks kustutada R. T. nr. 11 s. a. avaldatud määruse § 8 teise lõike.

Sundusliku tulevastu kinnituse seaduse eelnõu parandatud.

E. M. Liidu poolt valitud komisjon oma koosolekul 29. juunil tegi kooskõlas Liidu nõukogu koosoleku otsusega sund. tulevastu kinnituse seaduse eelnõus vastavad parandused. Komisjoni poolt ühel meelel vastuvõetud parandustest on tähtsamad:

Sundusliku tuleõnnetuse vastu kinnitamine selle seaduse järele on kohustuslik kõigi valmishitatud kui ka ehitusel olevate hoonete kohta, kui nad vabatahtliselt kinnitamata ehk alla väärtust kinnitatud (§ 1).

Kinnitusühingu ellukutsumine pannakse maa- ja linnavalitsuse peale, kuid osavõtmine temast on sunduslik kõigile omavalitsustele, s. o. maa-, linna-, valla- ja alevi-

valitsusele. Valla vastastikustel kinnitusseltsidel on õigus ühisuse liikmeks astuda (§ 3).

Kõik sundusl. ja vabatahtlised liikmed on kohustatud vähemalt ühe aktsia omandama (§ 7), mille hinnaks 50 krooni.

Sundkinnitusele ei võeta lõhkeainete ja kergesti tuldvõtivate vedelikkude ja materjalide vabrikud ning ladud, samuti ka

Tingimused

Saaremaa maavalitsuse poolt korraldatavatest vallasekretäride täienduskursustest ja sellele järgnevast kutseksamist osa võtmiseks 5. juulist kuni 4. augustini 1928. a.

1. Kursustest võivad osa võtta kõik vallasekretärid ja nende abid seda tõendavat tunnistust ette näidates.

E. Maaomavalitsuste Liidu poolt korraldatud raamatupidamise kursused Petseris 27. --30. sept. 1927. a.

auru- ja mootorveskid ning laualõikamise tehased (§ 19), sest arvustik näitab, et põlemised sarnastes hoonetes sedavõrd sagedad on, et ka väga kõrge kinnituspreamia juures kinnitusühisused suurt kahju saavad.

Vabatahtlist kinnitust kõikidel aladel toimetab seesama kinnitusühisus üldistel alustel.

Et meie vabatahtliku kinnituse alal seadusandlisel teel maksmapandud normid puuduvad, otsustas komisjon selleks eriseaduse eelnõu kokkuseada ja selle ühes parandatud sundusl. tuleõnnetuse vastu kinnit. seaduse eelnõuga Liidu tulevasele koosolekule heakskiitmiseks esitada.

2. Muud isikud võivad kursustest osa võtta kursuste juhataja nõusolekul.

3. Soovist kursustest osa võtta luleb teatada Saaremaa maavalitsusele hiljemalt 1. juuliks. Hilisemad avaldused võidakse tähele panemata jätta.

4. Kursuste lõpul korraldatakse soovijaile eksamid vallasekretäri kutse omandamiseks siseministri poolt 4. märtsil 1926. a. kinnitatud vallasekretäri eksamikava (R. T. nr. 22/1926. a.) korras ja alusel ja siseministri poolt 13. märtsil 1926. a. kinnitatud üksikasjaliste nõudmiste vallasekretäri kutse omandamiseks (Maaomavalitsus nr. 6. 1926. a.) ulatuses.

5. Isikud, kes soovivad sooritada kutseksami, peavad kursuste juhatajale hiije-

malt 20. juuliks esitama sellekohase sooviavalduse ühes elulookirjeldusega, juurde lisades dokument asiolude kohta, mis ette nähtud ülalnimetatud eksamikava § § 4 ja 5 (R. T. nr. 22 1926. a.) Hilisemad avaldused võidakse tähelepanemata jätta.

6. Eksamineeritavad peavad ilmuma maavalitsusse 2. augustil kell 12 ja end esitama kursuste juhatajale, kusjuures neile täpsed teated antakse eksami lähema korra kohta.

7. Kursustest ja eksamist osavõtt on maksuta. Avaldused ja tunnistused tulevad seadusele vastavalt tempelmaksustada.

Saaremaa Maavalitsus.

Petseri Maavolikogu koosolek

7. juunil.

Päevakorras 15. punkti. Kõik volinikud kohal kogu koosoleku aja. Otsustest tähtsamad:

Ir bos ka ha igemaja

likvideerimise küsimuses, milles, arvesse võttes tervishoidlikke kui ka majanduslikku külge, kahe haigemaja ülevõlpidamise raskust maaomavalitsuse poolt ja teise, nimelt Petseri haigemaja arstimisabinõude ajakõrgusele tõstmise vajadust, otsustatakse 1-ks septembriks haigemaja ümberkorraldada arstipunktiks, kuid selle juures süüsi esialgselt alles jättes 2 voodit sünnitajate ja kuni viis voodit raskete haigete jaoks, haigemaja personali 12 pealt 6 peale vähendades.

1928/29. a. lisa eelarve

võetakse vastu tasakaalus 3100 krooni peale. Kulusi moodustavad uue arstipunkti avamine Pankjavitsa asunduses ja end. Riia-Pihkva kivitee ärte mõõtmine, kuna tulud arstipunkti visitatsiooni maksust ja ülaltähendatud kivitee ärte rendist ette nähtud.

Külakogukondade otsused

kinnisvara (maade) müügi kohta kinnitatakse Senno, Kilinetsi ja Irboska külade kohta.

Võru maavolikoguga

otsustatakse kokkuleppida Võrumaa Orava valla kodanikkude arstimine ja tervishoiu järelvalve teostamise kohta Petseri arsti jaoskonna kaudu ja Petserimaa Mäe valla kodanikkude arstimise ja tervishoiu järelvalve teostamise kohta Rāpina arsti jaoskonna kaudu.

Pärnumaa omavalitsuste perekonna-seisuametnikkude koosolek.

Järg.

21. a) Kas perekonnaregistri avamiseks tervele perekonnale võib olla aluseks üks ainus tunnistus, kui see sisaldab kõik andmed? b) Kas teiste kohta kirjutada protokoll?

a) Võib olla. b) Ei ole vaja. Perekonnakirja üleviimisel panna sarnasel juhusel lisatoimingusse ärakiri tunnistusest.

22. a) Kas perekonna registri avamiseks kirjutada igal juhusel protokoll, b) kas igale isikule eraldi?

a) Protokoll kirjutada ainult siis, kui dokumentides pole täielikke andmeid. Esimeses järjekorras nõuda dokumente, ja kui neid ei saa, siis teha protokoll. b) Igale isikule pole vaja eraldi protokoll kirjutada, kui on võimalik ühte protokoll kōiki andmeid mahutada.

23. Kas võib perekonnaregistri avamise dokumendiks olla: a) isikutunnistus, b) endine valla „rulliraamat“?

a) Ei või. b) Kui metrikat ei ole saada, siis võiks ka aluseks olla end. valla „Rulliraamat“, kuhu said sissekanded tehtud vaimulikkude teadaannete põhjal. Sarnasel korral panna lisatoimingusse õiendus selle üle, kust andmed on võetud. Hilisemaegne valla „elanikkude nimekiri“, kus sissekannete aluseks ei olnud enam vaimulikkude teadaanded, ei või aluseks olla.

24. Kas perekonnanimed kirjutada metrika või praeguse õigekirjutuse järele?

Perekonnanimed kirjutada metrika järele. Ainult algupärasteid Eesti nimesid võib kodanikkude endi sooviavalduse põhjal korandada praeguse õigekirjutuse järele (Näit.: Leppik asemele kirjutada Lepik).

25. Kas vastsündinu vanemate perekonnakirja avamisel tulevad avada erileheküljed ka teistele lastele sunduslikult?

Tulevad avada, kui need lapsed ei moodusta iseseisvat perekonda.

26. Kas abiellujate perekonnaregistrisse kandmisel kirjutada naisel vallaspolve või mehe perekonna nimi?

Mehe nimi, juurde märkides endiseid nimesid?

27. Kas võivad perekonnaregistrisse jääda kandmata andmed vanemate kohta, kui neid ei ole võimalik saada?

Võivad jääda kandmata ainult perekonnaseisuseaduse § 6 d tähendatud andmed, s. o. — vanemate sünniaeg ja koht ja abiellumise aeg.

28. Kas perekonnaregistris isa leheküljel tuleb näidata lapse abiellumine ja surm?

Võib näidata. Sunduslik see ei ole.

29. Kas tuleb perekonnaregistris avada lehekülg, kui selleks on saadetud akti ära-kiri või teated, kuid isiku alaline elukoht ei ole vallas?

Tuleb avada, kui ei ole tegemist ilmse eksitusega, sest isikul on vabadus valida oma elukohta ja ühes sellega ka kohta, kus tema perekonnakirju peetakse. Perekonnakirjad üle viia ainult asjaosalise isiku oma soovil.

30. Kas on vaja perekonnaregistri lisatoimetuste kausta iga aasta uuendada?

Ei ole sunduslik. Lisatoimetused tulevad kaustas korraldada lehekülgede numbrite järjekorras ja seda kausta võib pidada mitu aastat järjestikku.

31. Perekonnaseisu muudatuste märkimine isikutunnistustele?

On soovitatav alati isikutunnistustele ära märkida abiellumine, laste sünd ja perekonnaregistris lehekülje avamine.

Peale selle võeti vastu sooviavaldused:

1) Et Siseministeerium teeks kõigile perekonnaseisu ametnikkudele sunduslikuks märkida kodanikkude isikutunnistustele nende abiellumise, laste sünni ja perekonnaregistris lehekülje avamise.

2. Et statistiliste teatelehtede vormi töö vähendamise mõttes lihtsustataks.

3) Et, arvesse võttes vallasekretäride töö suurenemist perekonnaseisu registreerimise juurdetulekuga, saaks selle eest vallasekretäridele tasu määratud või nende palga norme suurendatud.

Riigikohtu seletused.

Kas valla omavalitsus, kui valla algkooli ülevalpidaja, võib kooli õpetajale määratud normimaad ümberkorralduse alla võtta, kui õpetajate arv koolis väheneb?

Vastus jaatav.

Avalikkude algkoolide seaduse (R. T. nr. 75/76 — 1920) § 29 järele peab iga maaalgkooli juures olema tarviline osa maad õpilaste võimlemise ja mänguplatside jaoks ja kooliaia tarvis, ning peale selle igale määralisele õpetajale tarvitamiseks $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ tiinu põllumaad ühes ühe lehma ja hobuse heina- ning karjamaaga. Sama seaduse § 31 järele peab koolile tarvilise maa muretsema kooli ülevalpidaja. On vald koolile muretsevad normimaad kahe õpetaja jaoks, siis ei ole kahtlust, et sel korral, kui sama kool jääb ühe määralise õpetajaga töötama, on vallal õigus antud maid uuesti korraldada ja teisele õpetajale antud maa koolilt tagasi võtta, sest vald ei ole kohustatud ühele õpetajale kahe õpetaja normimaad andma. Saab teine õpetaja uuesti selle kooli peale määratud, siis peab vald sellele jälle tarvilise normimaa andma.

„Õigus“.

(R. Adm. t. nr. 108¹ — 1928).

Kas vallavolikogu võib maaomavalitsuse poolt temale antud

võimkonna piirides tehtud korralduste täitmisest keelduda?

Vastus eitav.

Leiab vallavolikogu maaomavalitsuse korralduse mitte kooskõlas olevat maksva seadusega või seadusejõuliste kohuslike määrustega, siis on tal Adm. k. k. § § 2 ja 3 põhjal õigus selle korralduse vastu kaebusega esineda seaduses ettenähtud korras, kuid maaomavalitsuse poolt temale antud võimkonna piirides tehtud korralduste täitmisest keeldumiseks puudub vallavolikogul seaduslik alus.

„Õigus“.

(R. Adm. t. nr. 687¹ — 1927 a.)

Kas alevivalitsus on kohustatud alevi piirides olevaid teid korras hoidma?

Vastus jaatav.

Aleviseaduse § 3 p. 1. järele on alevivalitsus kohustatud alevi piirides olevaid teid korras hoidma. Erandit mõne alevi piirides oleva tee kohta selles Aleviseaduse paragrahvis tehtud ei ole. Sellest tuleb järeldada, et alevivalitsus on kohustatud kõiki alevi piirides olevaid teid korras hoidma.

„Õigus“.

(R. Adm. t. nr. 575¹ — 1927 a.)

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 32. Õiguste kaotamise mõju maksukohustuse peale.

Kas kohtu poolt õiguste ära võtmine vabastab isikut maksudest vallavalitsuse heaks (isikumaks)?
Orajõe vallavalitsus.

Vastus:

Ei vabasta. 19. jaan. 1920. a. seadus, mis valla heaks minevate maksude korra ära määrab, vaikiß täh. isikute maksu alt vabastamisest.

Küsimus Nr. 33. Vallasekretäride kutseeksami test.

Kas on ettenähtud käesoleval aastal maavalitsuste juures vallasekretäride kutseeksameid? Jaataval korral millal ja kus kohal?

Alevisekretär S.

Vastus:

Saaremaa maavalitsus korraldab sekretäride täienduskursuste lõpul, mis 5. juulil algasid, Kuresaares 3. ja 4. aug. s. a. vallasekretäride kutseeksami.

Küsimus Nr. 34. Tingimisi karistatud isikute õigustest.

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 5 p. 2 järele jäävad hääleõigusest ilma kodanikud, kes süüdlaseks mõistetud petmises ja võltsimises — kolme aasta jooksul pärast karistuse aja lõppu ja § 7 põhjal võib vallavolinikkudeks valida ainult sama valla valijate nimekirjadesse sissekantud kodanikke.

Kui nüüd kodanik, peale valimisi vallavolinikuks, on karistatud R. N. S. 173 ja 175 p. 3. järele — 2 k. vangi tingimisi, katseaja lõpp 21. sept. 1930. a., kas on sellel kodanikul õigus vallavolinikuks, revisjonikomisjoni liikmeks ja kohtuliikme kandidaadiks edasi olla, või annab eelpool tähendatud karistus põhjusi tema tagandamiseks vastutavatele kohtadele ja kas on volikogul õigus teda tagandada?
A. vallavalitsus.

Vastus:

Vallavolikogu valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 97—1926. a., sead. nr. 104) § 5 p. 2 järele jäävad hääleõigusest ilma kodanikud, kes süüdlaseks mõistetud varguses, välja arvatud Rk. Tr. S. § 171 p. 2 ettenähtud juhtumised, petmises, kätteusaldatud varanduse omastamises või räskamises jne., — kolme aasta jooksul pärast karistuse aja lõppu. Tingimisi süüdlaseks mõistmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 119/120 — 1920 a., sead. nr. 247) § 1 põhjal, võib kohus kõigis neis süüteo asjus, kus seadus karistusega ähvardab kuni ühe aasta ja 6 kuuni kinnipidamisega kindluses, türmis või arestis ja kus kohus kordasaadetud süüteo eest karistuse määrab, mis üle ei ulata kuuekuulisest kinnipidamisest kindluses, türmis või arestis, missuguse süüteo kordasaatjat tingimisi süüdlaseks mõista, kui ta enne seda ausat elu elas või iseäranis, kui ta alaealine on. Tingimisi süüdlaseks mõistetud isik peab kohtule kohustuse andma, et ta uusi võttegusi korda ei saada (§ 3). Kui tingimisi süüdlaseks mõistetud isik § 3 tähendatud kohustuse täidab kohtu poolt määratud tähtaja jooksul, mis mitte üle 3 aasta ei või kesta, siis vabastatakse tema süüst ja karistusest; kui ta aga uue süüteo eest seadusjõusse astunud kohtuotsuse läbi karistusele mõisteti, mis arestist raskem ei ole, võib kohus tingimisi süüdlaseks mõistmist tagasi võtta, ja süüteo kohta tehtud kohtuotsus määrab

lakse täitmisele seaduses ettenähtud korras. Tingimisi süüdlaseks mõistmine võetakse tingimata tagasi, kui tingimisi süüdlaseks mõistetud isik uue süüteo eest seadusjõusse astunud kohtu otsuse läbi karistusele mõisteti, mis arestist raskem on (§ 4). Tingimisi süüdlaseks mõistmine ei takista aga kohtuotsuses määratud kohtukulude ja kahjutasumaksu sissenõudmist ega konfiskeeritud asjade äravõtmist (§ 5). Muid tagajärgi süüdlaseks mõistmise seaduse mõistmise otsus on teataval määral seadusjõusse veel mitte astunud kohtuotsus. Et vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 5 p. 2 järele hääleõigusest ilma jätmine on oleb karistuse ärakandmisest ja arvesse võttes et tähendatud seadus, kui eriseadus, ei võimalda laiendavat tõlgitsemist, siis tuleb kõigist eelpool toodust järeldada, et tingimisi süüdlaseks mõistmine ei mõju kodaniku hääleõiguse peale. Sarnast volinikku tuleb valijate nimekirja üles võtta ning teda võib valida vallavolinikuks. Seda sama tuleks ütelda ka vallavoliniku kohta, keda tingimisi süüdlaseks mõistetakse. Ta jääb edasi vallavolinikuks. Ei ole volikogul ka õigust teda tagandada rev. jonikomisjoniliikme ametist, sest ta on valitud volikogu kestuse ajaks (vallavol. val. ja vallavol. ja vallaval. korr. sead. § 75). Mis puutub sellesse, kas sarnane vallavolinik võiks edasi jääda ka kohtu liikme kandidaadiks, siis tuleks selle peale vastata etteval, sest Baltimaa vallakohtu seaduse (S. k. XVI k. 1 j) järele ei või olla kohtunikkudeks ja nende kandidaatideks, muu seas, isikud, kes eeluurimise või kohtu all kuritegude või üleastumiste eest, samuti ka kohtu otsusel seadusvastaste tegude eest, karistatud türmiga või raskema karistusega, ja need, kes olid kohtu all kuritegude või üleastumiste eest, mille eest ähvardavad tähendatud karistused, kuid ei ole kohtu otsusega õigeaks mõistetud (§ 8 p. 1).

Eug. Maddison.

Küsimus Nr. 35. Vastsündinu kodakondsuse kohta.

Missuguse kodakondsuse omab vastsündinu, kui tema isa on kodakondsuseta ja ema Eesti Vabariigi kodanik?

Perek. ametnik A. M.

Vastus:

B. E. S. järele omab laps isa kodakondsuse. Seega oleks laps ka kodakondsuseta, kui vanemad olid seaduslikes abielus. Eitaval korral omab laps ema kodakondsuse.

Küsimus Nr. 36. Dokumentide maksuse kohta.

Kas on seletusel, et õpetajate palgalehele ei ole vaja allakirjutada, vaid allakirjutatud palgalehe saatekiri teeb allkirjadeta palgalehe juba dokumendiks, seaduslikku alust?

K. vallavalitsus.

Vastus:

Ei ole. Ükskõik missuguse dokumendiga meil tegu on, omab paber dokumendi jõu alles siis, kui temal vastavad allkirjad on. Ilma allkirjadeta paber ei saa ialgi dokument olla. Palgaleht on dokument. Ei ole väljamaksu alla kuuluvate summade tõestust palgalehel enesel vastavate allkirjadega, ei saa teda palgalehena võtta. Saatekirja allkirjade mõju ei ulata saadetava paberi peale.